

Ομιλία του καθηγητή Ιωάννη Α. Κουκιάδη, μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Αντιπροέδρου της Επιτροπής Νομικών Θεμάτων και Εσωτερικής Αγοράς κατά τη συζήτηση της 1^{ης} Σεπτεμβρίου 2003 στην ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της έκθεσης με θέμα:

«Νομικές βάσεις και η τήρηση του κοινοτικού δικαίου (Αρμοδιότητα Ευρωπαϊκής Ένωσης για πρόβλεψη ποινικών κυρώσεων)».

Κύριε Πρόεδρε,

1. Η επιτροπή νομικών θεμάτων και εσωτερικής αγοράς μου έκανε την τιμή να μου αναθέσει τη σύνταξη έκθεσης πρωτοβουλίας σχετικά με τις νομικές βάσεις και την τήρηση του κοινοτικού δικαίου. Ο τίτλος της έκθεσης δεν είναι ακριβής και θα έλεγα είναι λίγο παραπλανητικός. Στην πραγματικότητα πρόκειται για το μεγάλο θέμα που ταλανίζει με αμφιλεγόμενες θέσεις το Συμβούλιο, την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και που έχει σχέση με τη διερεύνηση των δυνατών νομικών βάσεων για την αρμοδιότητα της ΕΕ να προβλέπει ποινικές κυρώσεις για ορισμένες σοβαρές παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου.

Υπάρχει μεγάλη διάσταση απόψεων ως προς το εάν και σε ποιο βαθμό μπορεί να νομιμοποιηθεί μια τέτοια δραστηριότητα. Η βιβλιογραφία είναι πλούσια, η νομολογία του ΔΕΚ αμφίσημη. Προκειμένου λοιπόν να έχουμε μια σωστή και τεκμηριωμένη έκθεση πρότεινα και έγινε δεκτή από την επιτροπή να γίνει μια δημόσια ακρόαση με εισηγητές εκφραστές των διαφόρων τάσεων. Εκφράζω τις ευχαριστίες μου για την συμβολή τους και θέλω να γνωρίσω στο σώμα ότι η έκθεση στηρίχθηκε σε εκείνα τα σημεία στα οποία φαίνεται να υπάρχει λίγο ως πολύ συναίνεση. Κοινός στόχος όλων μας πρέπει να είναι η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων, με λύσεις όμως που θα είναι αξιόπιστες, διότι προέχει να δημιουργήσουμε βεβαιότητα του δικαίου.

Υπενθυμίζω ακόμη ότι το θέμα της ποινικής θωράκισης σοβαρών παραβιάσεων του κοινοτικού δικαίου τέθηκε και στο παρελθόν σε σχέση με νομοθετικές προτάσεις που αφορούσαν την προστασία του περιβάλλοντος, την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας, τη διασφάλιση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, τη ρύπανση από τα πλοία και γενικά για αδικήματα ρύπανσης και τους επίσημους ελέγχους στις ζωοτροφές και στα τρόφιμα.

2. Το θέμα από νομική πλευρά είναι αρκετά περίπλοκο και δυσχεραίνεται ακόμα περισσότερο από τη διάκριση των τριών πυλώνων. Η έκθεση επικεντρώνεται στο θέμα της νομιμοποίησης ποινικών κυρώσεων από τον πρώτο πυλώνα. Για να κάνουμε όσο δυνατό πιο

κατανοητό το πρόβλημα περιορίζομαι να θέσω το βασικό ερώτημα, στο οποίο η έκθεση δίνει θετική απάντηση, που είναι κατά πόσο η Κοινότητα μπορεί να επιβάλει υποχρέωση στα κράτη μέλη να προβλέπουν ποινικές διατάξεις για σοβαρές παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου. Πρόκειται για τη λεγόμενη μικτή μέθοδο, όπου η Κοινότητα επιβάλει την υποχρέωση στα κράτη μέλη να προβλέπουν ποινική κύρωση για το συγκεκριμένο θέμα.

Περιοριστήκαμε σε αυτή τη μέθοδο γιατί φαίνεται να συγκεντρώνει μεγαλύτερη συναίνεση. Αντίθετα, η ακραιφνής κοινοτική μέθοδος της ευθείας πρόβλεψης ποινικών κυρώσεων από το κοινοτικό δίκαιο, ένα είδος κοινοτικοποίησης του ποινικού δικαίου, προσκρούει σε σοβαρές νομικές αντιρρήσεις, που ξεκινάνε από το γεγονός ότι δεν υπάρχει ξεκάθαρη νομική βάση στη συνθήκη για αυτό το νομικό θέμα, ότι η ποινική κύρωση αποτελεί μέρος της εθνικής κυριαρχίας των κρατών μελών και η ποινική δικαιοσύνη αναπόσπαστο τμήμα του εθνικού πολιτισμού. Ακόμα, προβάλλεται η αντίρρηση ότι η ποινική κύρωση συνδέεται με τον περιορισμό των ατομικών δικαιωμάτων που προϋποθέτει μια πλήρως συνταγματικώς οργανωμένη πολιτεία και όχι μια ατελή έννομη τάξη με έκδηλα ακόμα τα στοιχεία του δημοκρατικού ελλείμματος. Σε κάθε περίπτωση και αν ακόμα γινόταν δεκτή η ακραιφνής κοινοτική μέθοδος, αυτή θα περιορίζονταν στο να προβλέπει μόνο την ποινική κύρωση. Αρμοδιότητα για να την επιβάλει στην συγκεκριμένη περίπτωση ή και να την εκτελέσει, η ΕΕ δεν φαίνεται να έχει.

Όσο αφορά τη λεγόμενη εθνική μέθοδο, που σημαίνει το δικαίωμα των κρατών μελών να προβλέπουν ποινικές κυρώσεις για περιπτώσεις παραβίασης του κοινοτικού δικαίου, αυτή δεν δημιουργεί προβλήματα. Τα κράτη είναι ελεύθερα να ακολουθήσουν αυτή τη μέθοδο, με την προϋπόθεση όμως να σέβονται ορισμένες προϋποθέσεις, σύμφωνα και με τη νομολογία του ΔΕΚ. Συγκεκριμένα, απαιτείται η κύρωση να έχει χαρακτήρα αποτελεσματικό, ανάλογο και αποτρεπτικό.

Θα έγινε ακόμα κατανοητό, με βάση τα όσα εξέθεσα παραπάνω, ότι η έκθεση δεν ασχολείται με το θέμα της εναρμόνισης ποινικών αδικημάτων και κυρώσεων, για την οποία είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί μόνο ο τρίτος πυλώνας και μόνο για συγκεκριμένες περιπτώσεις που προβλέπεται κάτι τέτοιο. Με το υπό κατάρτιση Σύνταγμα τα θέματα αυτά μπαίνουν σε νέα βάση (άρθρο III 171-172 κε).

3. Η θέση της έκθεσης στο βασικό ερώτημα που θέσαμε παραπάνω, για το αν δηλαδή μπορεί η κοινότητα να επιβάλει στα κράτη μέλη υποχρέωση να προβλέπουν ποινικές κυρώσεις, είναι ότι ο κοινοτικός νομοθέτης έχει τη νομική ικανότητα να απαιτεί κάτι τέτοιο από τα κράτη μέλη.

Συγκεκριμένα, δέχεται ότι στο άρθρο 10 της ΣΕΚ διατυπώνεται η αρχή της νομιμοφροσύνης, που σημαίνει υποχρέωση των κρατών να μεριμνούν ώστε οι παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου να επισύρουν αποτελεσματικές ποινικές κυρώσεις ανάλογα με τις κυρώσεις που εφαρμόζονται στις συγκρίσιμες παραβιάσεις του εθνικού δικαίου. Κατά συνέπεια, αφού αναγνωρίζουμε τέτοια υποχρέωση στα κράτη μέλη, θα πρέπει να αναγνωρίσουμε και στον κοινοτικό νομοθέτη τη δυνατότητα να προβλέπει αντίστοιχες υποχρεώσεις τουλάχιστον για σοβαρές παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου. Έτσι, η έκθεση διευκρινίζει ότι για να είναι σύννομη μια τέτοια πρωτοβουλία της Κοινότητας υπό τη παρούσα κατάσταση δικαίου πρέπει να ασκείται μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η αποτελεσματική τήρηση των κοινοτικών διατάξεων μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο με αυτόν τον τρόπο. Αυτό άλλως συνάδει και με τις αρχές της συλλογικότητας και της επικουρικότητας.

Τέλος, στην έκθεση γίνεται και η πρόταση σύμφωνα με την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως θεματοφύλακας του κοινοτικού συμφέροντος θα πρέπει να μπορεί να εγκαλεί ή να ασκεί πολιτική αγωγή τουλάχιστον στις περιπτώσεις που αναγνωρίζεται αντίστοιχο δικαίωμα στα κράτη μέλη.

Κύριοι συνάδελφοι, από τη στιγμή που είναι βέβαιο ότι η αποτελεσματική εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου αποτελεί μέριμνα όλων μας, θα πρέπει να βοηθήσουμε όλοι ώστε να δοθεί συνέχεια στις προτάσεις της έκθεσης.

Είναι ενθαρρυντικό ότι η Συντακτική Συνέλευση κινείται στο ίδιο μήκος κύματος με τις τελικές προτάσεις του προτεινόμενου ψηφίσματος, όπως φαίνεται από τα άρθρα I-13, III-65, III-172. Όταν εφαρμοστεί η νέα συνθήκη θα πρέπει να ξαναδούμε το θέμα.